

крупнейшими в мире должниками (а в недалеком прошлом подобная ситуация имела место и в Южной Корее), из-за чего в них нередко наблюдалась высокая инфляция, значительная девальвация национальной валюты, социально-экономическая и политическая нестабильность.

Для повышения уровня конкурентоспособности продукции и экономической эффективности российской экономики большое значение имеет также разработка теоретических проблем изучения влияния структурной перестройки и технического перевооружения производства на рост его эффективности при рыночных отношениях. В этой связи заметим, что проблемами экономического роста, выявления различных стадий, этапов экономического развития занимались многие крупные отечественные и зарубежные ученые [1, 44-46]. Наряду с широко известными у нас в стране формационным и цивилизационным подходами за рубежом много внимания уделяется и другим научным концепциям, например процессу движения экономики от аграрной к индустриальной и постиндустриальной стадиям.

Литература

1. Халевинская Е. Д. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник. М.: Экономистъ, 2004. – 303 с.
2. Государственное финансирование научно-технического прогресса в развитых капиталистических странах/ А. В. Жемчужникова, А. В. Толкушкин, И. А. Кравченко и др. М.: Финансы и статистика, 1989. – 239 с.
3. Засухин А. Т. Интенсификация производства. М.: Экономика, 1975. – 183 с.

В. І. САПИЧ

*Сумська філія Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Н. М. САПИЧ

Сумський національний аграрний університет

ЧИННИКИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ВАЛЮТНОГО КУРСУ ГРИВНІ

Більшість науковців курсоутворюючі фактори поділяють на короткострокові (кон'юнктурні) і довгострокові (структурні). Деякі дослідники розрізняють економічні, політичні, соціальні і психологічні чинники формування валютних курсів. Оскільки вплив кожного з факторів в різній мірі проявляється в тій чи іншій країні, а дія деяких з них є неоднозначною, пропонуємо розглянути чинники стабілізації курсу гривні у контексті їх поділу на макроекономічні та інституційно-правові.

До зовнішніх макроекономічних факторів курсоутворення гривні слід віднести:

- ті, що пов'язані зі зміною кон'юнктури світового ринку і, відповідно, впливають на валютні надходження від експорту і витрати валюти по імпорту;

- співробітництво з міжнародними валютно-фінансовими установами, в першу чергу – Міжнародним валютним фондом (МВФ).

Україна основні валютні надходження має від експорту сільськогосподарської продукції і чорних металів. За підсумками 2015 р. на зазначені товари припало 44,3% валютної виручки [1]. Однак ціни на ці товари на світових ринках знижуються, що обмежує валютні надходження в Україну. Водночас, світові ціни на енергоносії, з яким и Україна мала у 2015 р. 29,0% витрат по імпорту [1] також падають. За таких умов втрати валюти від експорту компенсуються її економією на імпорті. При запровадженні державою стимулюючих заходів сільськогосподарські виробники мають можливість суттєво збільшити експорт своєї продукції, а споживання енергоносіїв може бути значно скорочено. Якщо це буде реалізовано, то позитивне сальдо зовнішньої торгівлі стане дієвим чинником стабілізації валютного курсу гривні.

Співробітництво з МВФ дозволяє отримувати кредити на найвигідніших умовах і є позитивним знаком для зарубіжних інвесторів. Чотирирічною програмою МВФ розширеного фінансування EFF загальним обсягом 17,5 млрд. дол. передбачалося надання Україні протягом 2015 р. 10 млрд. дол. Втім Україна отримала у 2015 р. лише 6,68 млрд. дол. Основною причиною призупинення МВФ кредитування восени 2015 р. стало незадовільне реформування економіки і відсутність боротьби з корупцією. Національний банк України (НБУ) не забезпечив виконання вимоги МВФ збільшити золотовалютні резерви у розмірі 19 млрд. дол. до кінця 2015 р. Це зумовило стрімке знецінення гривні. Лише з вересня 2015 р. по березень 2016 р. гривня втратила відносно долара 19,5% своєї вартості [2].

Серед внутрішніх макроекономічних чинників, що впливають на формування валютного курсу гривні, визначальними є:

- структура національної економіки (ступінь відкритості, експортоорієнтованість, спрямованість на імпортозаміщення);

- конкурентоспроможність вітчизняних товарів на світовому ринку (структура експорту – питома вага товарів з високою доданою вартістю та високотехнологічних товарів);

- стан платіжного балансу і обсяг золотовалютних (офіційних) резервів;

- рівень інфляції;

- спекулятивні операції на валютному ринку;

- ступінь розвитку фондового ринку;

- рівень реальних процентних ставок.

Основними засадами грошово-кредитної політики на 2015 рік НБУ передбачалося знизити індекс споживчих цін до рівня 9% [3, 6]. Фактично у 2015 р. даний показник склав 43,3%[1]. Згідно зі ст. 99 Конституції України забезпечення стабільності грошової одиниці є основною функцією НБУ. Невиконання НБУ зазначеної функції вирішальною мірою і обумовило зниження протягом 2015 р. курсу гривні відносно долара на 33,7% [2].

До інституційно-правових курсоутворюючих факторів гривні відносяться наступні:

- валютна політика в цілому і політика валютних обмежень з боку НБУ зокрема;

- інвестиційний клімат (захист прав власності, стабільність законодавства, в т. ч. податкового, умови започаткування і ведення бізнесу – наявність вільної конкуренції, прозорість прийняття рішень державними інституціями, стан грошово-кредитної системи, рівень розвитку інфраструктури тощо);

- ступінь довіри населення і суб'єктів господарювання до банківської системи і національної валюти;

- корупція, нелегальна і тіньова діяльність у сферах зовнішньоекономічної діяльності та валютно-фінансових відносин.

Порівняння даних експортно-імпоротної діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які надаються органами різної підпорядкованості, свідчить про втрати Україною значних валютних коштів (табл. 1). Максимальна величина імпорту товарів за даними НБУ (38,3 млрд.

Таблиця 1

Зовнішньоторговельний баланс України у 2015 р., млрд. дол.

	Товари		
	Експорт	Імпорт	Сальдо
За даними Державної служби статистики України	38,1	37,5	0,6
За даними Митної служби України	38,1	36,5	1,6
За даними Національного банку України	35,1	38,3	-3,2

Джерело: складено автором за даними [4]

дол.) показує, що валюти з України вийшло більше, ніж це зафіксувала митниця (36,5 млрд. дол.). Мінімальна величина експорту товарів за даними НБУ (35,1 млрд. дол.) говорить про затримання частки валютної виручки закордоном. Занижений митною службою обсяг імпорту – це втрати державного бюджету від недоотриманих митних зборів і податків. За обсягами втрати валюти від тіньових схем і корупції

у сфері зовнішньоекономічної діяльності є порівняльними з кредитами, які надає МВФ Україні.

Для стабілізації валютного курсу гривні необхідно розробити державну цільову програму, яка б консолідувала зусилля законодавців, економічного блоку уряду, НБУ, а також правоохоронних органів.

Література

1. Державна служба статистики України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Офіційний курс валют [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/curmetal/currency/search/form/period>.
3. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік // Вісник Національного банку України. – 2014. – №10. – С. 5-8.
4. Охрименко А. Три цифри и три тайны нашей валюты [Електронний ресурс]. – Режим доступу: blog.liga.net/user/aohrimenko/article/21009.aspx.

С. О. ТКАЧЕНКО, С. М. БОРТНИК

Харківський національний університет внутрішніх справ

МЕХАНІЗМИ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ

В Україні досить поширені схеми мінімізації податкового навантаження, що призводить до значного зменшення надходжень до бюджетів різних рівнів. Окремі керівники зі значним розміром чистого прибутку платять мінімальні розміри податкових зобов'язань, а деякі й зовсім не платять.

На сьогоднішній день, існує декілька основних механізмів ухилення від сплати податків:

- приховування (заниження) об'єкту оподаткування;
- приховування факту втрати підстав для одержання пільг;
- заниження суми податків і зборів (обов'язкових платежів).

Основними податками, які пов'язані із зловживаннями є податок на додану вартість і акцизний податок, що визначається їх корупційною складовою, можливістю оптимізації при зовнішньоекономічній діяльності, державного відшкодування, механізмом нарахування та сплати тощо.

Схеми ухилення від виплати податків можна згрупувати за наступними критеріями:

1. Схема, коли суб'єкт не відбиває в податковому обліку результати фінансово-господарської діяльності.

Платник податкових зобов'язань вказує у податковій декларації про відсутність або мінімальний рівень будь-якої господарської діяльності. У